

KÖZPONTI LAP.

Havi közlemények
a magyarországi irgalmasnővérek
számára.

IV. évfolyam. 1917. július. 7. szám.

Budapest.

Az irgalmasnővérek kiadása. I., Ménesi-ut 27.

KÖZPONTI LAP.

Havi közlemények
a magyarországi irgalmasnővérek számára.

IV. ÉVFOLYAM.

1917.

7. SZÁM.

TARTALOM. Egy váratlan konferencia. — Gondolatok a fogalmazás tanításáról. — Tanítási vázlat: Az én javaim. — Földrajzi tanfolyam: Az Olt vidéke. — Valami a harmóniumról. — Elhunyt nővéreink. — Benjamin testvére. — Háborús inség és nyomor. — Szünórák.

Egy váratlan Konferencia.

A vonaton történt hazautaztomban. Egyik nagyobb állomásnál egy hölgy szállt fel, aki, bár a vagonban több üres fülke volt, egyenesen felém tartott és szeretetreméltó mosollyal kért engedélyt, hogy betelepdedhessen, mert — mint mondá — már a váróteremből meglátta a fehér kalapot és egyenesen ide-célt. Mit volt mit tennem? Bár jobban esett volna, ha végig egyedül utazhattam volna, de nem akartam elrontani a hölgy örömét, kinek megnyerő, nyílt vonásain látszott, hogy szavai szívből jöttek. Készségesen összevontam tehát csomagjaimat és helyet kínáltam. Azután újból bele akartam mélyedni könyvembe, de a Gondviselésnek más szándékai voltak. Mikor a legközelebbi állomásnál egy pillanatra föltekintettem, hogy hol is vagyunk már, útitársam, — aki úgylátszik, csak erre várt — egyszerre beszédes lett.

— Bocsánat, kedves nővér, hogy zavarom, de én nagy tisztelője vagyok sz. Vincének, és ahányszor egy kedves nővért látok, mindig az ő szellemét vélem fő-

lötte lebegve látni. Nem tudnám tehát magamnak megbocsátani, ha elmulasztanám ezt a jó alkalmat, hogy egy leányával utazhatom és ne beszélgessek kissé vele.

— No, — gondolám magamban nem kis rémülettel, — ha így van, akkor jó lesz összeszedni minden szerény és épületes képességemet, nehogy az ideálja épen én rajtam törjön meg.

Zavarodott mosolyomat a hölgy, úgylátszik, biztatásnak vette, mert rögtön bemutatta magát, mint az N. városi szeretet-egyesület elnöknőjét, aki már Franciaországban és különösen Parisban is töltött néhány évet, még pedig egyenesen abból a célból, hogy a szent Vince féle szeretet-egyesületeket a maguk eredetiségében tanulmányozza.

A barátságos útitárs hirtelen nagyot nőtt szememben.

— Akkor bizonyára ott szerette meg nagysád szent Vincét, nemde?

— Igen, csakugyan ott, — volt a válasz. Mondhatom, sok szentről és nagy emberről hallottam és olvastam már, de olyan magasra senki sem emelkedett még csodálatomban, mint szent Vince. Büszke is rá, nemcsak az Egyház, de tessék elhinni, még az az Istentől elrugaskodott Franciaország is. Saját fülemmel hallottam, mint sorolta föl egy szabadkőműves úr egy társaságban szent Vincét Franciaország legnagyobb férfiai között. De hiszen látható ez abból is, hogy míg a revolúció alkalmával minden szerzetet kiűztek, a kedves nővéreket és a missziónárius urakat bántatlanul hagyták.

— Igazán csodálatos! — mondtam. És mit tesszik gondolni, miért becsülik a franciák leginkább szent Vincét?

— Mindenesetre elsősorban halhatatlan műveiért.

Hja, tudja, kedves nővér, a szeretet nagyhatalom, és szent Vince ennek a nagyhatalomnak a fejedelme volt. Ő kitűnően bírta a saját nagy szívét kezelni, és kitűnően értett ahhoz, hogyan lehet mások szívének húrjain játszani és másokat a saját céljaira fölhasználni. Ilyen módon szent Vince olyan hatalmas műveket alkotott, amelyek, azt hiszem, halhatatlanság tekintetében megállják a versenyt az egyiptomi fáraók obeliszkjeivel.

— Itt vannak például a szeretet-egyesületek, amelyekből a szeretet hölgyeinek egyesülete és szent Vince konferenciái keletkeztek. Ez a mű manapság nemcsak Franciaországban, de minden művelt államban elterjedt és szent Vince védnöksége alatt tenger jót visz végbe. — Azután a gályarabok fölkarolásával ő tette figyelmissé a társadalmat arra, hogy a szerencsétleneknek is van emberi lelkök, és ő kezdeményezte a rabok testi-lelki gondozására vállalkozó művet. — Ott van a szent kedvenc alkotása: a misszióspapok társulata a szegény falusi nép lelki gondozására, akik már szent Vince életében is mondhatni csodákat műveltek a lélekmentés rögös mezején és mai napig sem szűnnek meg önfeláldozó és igazán verejtékes munkával kiragadni a szegény népet a kárhozat örvényéből. Milyen nagy szolgálatot tettek az Egyháznak a papi szemináriumok vezetésével, a papság megrenoválásával. De hiszen a kedves nővérek tudnának e tekintetben legtöbbet mondani!

— Hatalmas mű volt a lelencgyermek felkarolása, a berber rabszolgák támogatása, a szegények házi ápolása, ami addig hallatlan dolog volt; a külföldi missziók, hiszen még életében küldhette fiait Irországba, Madagaskárba, Lengyelországba.

— Élénken emlékszik még a francia nemzet arra

is, hogy milyen óriási tevékenységet fejtett ki szent Vince a hosszas háborúskodás alatt éhínségtől fenyegetett városok, falvak, sőt egész tartományok segélyezésében, a Picardiában és Champagneban, Parisban és környékén. Milyen óriási pénzüsszegeket és nyersanyagot, élelmiszert és ruhaneműt gyűjtött össze az ország nagyjaitól s osztott ki a leírhatatlan nyomorban levő nép között. Jól tudják ők, hogy Franciaország ma másképen nézne ki, ha nem lett volna akkor egy szent Vincéje. — És még hány művet sorolhatnánk föl, amely mind e bámulatraméltó ember nagy eszének a szüleménye volt. De, hogy ki ne felejtsük épen a legjavát, itt vannak hiszen a kedves nővérek is, a női eszménykép megtestesülései, a gyöngéd, szeretetteljes önfeláldozás mintaképei, akikben szent Vince mainapig is él és láttatlanul folytatja munkáját a szegények közt!

Valami mentegelőzésfélét nyögtem össze, de az én lelkes hölgyem ügyet se vetett rá, hanem hévvel folytatta a megkezdett tárgyat.

— Hát szent Vince hatása a francia nemzetre és egyáltalán az egész katolikus Egyházra egyrészt szeretetműveiben rejlik. De van e hatásnak még egy másik titka is, amely nem annyira öntudatos és nyíltan elismert, mint ez, hanem inkább öntudatlanul, mint a latja, vésődik tisztelőinek lelkébe, és ez az ő páratlan Szent ritka szeretetreméltó egyéniségének összefoglaló egyszerűsége és alázatossága. Kedves nővér! Önöknek ez a két erény már annyira megszokott lehet, hogy talán nem is látnak benne semmi különöst; de reánk, világiakra, ez olyan benyomást gyakorol, mi úgy meg tudjuk becsülni és értékelni, hogy bátran merem állítani, szent Vince előtt az Egyház ellenségei: a szabadkőművesek és protestánsok is azért hajolnak meg,

mert egy ily nagyszabású embernek ilyen őszinte alázatossága, szentségének és modorának ilyen keresetlen egyszerűsége és természetessége olyan varázserőt gyakorol rájuk, hogy nem képesek ellenállni. Hiszen az emberekben nincsen bájosabb és vonzóbb tulajdonság, mint az egyszerűség!

— És tudja, még mit bámulok, kedves nővér? — Bocsásson meg, hogy ilyen bennfentes vagyok, de én tudom, hogy a kedves nővéreknek szent Vince épen azt a három erényt írta elő főgyakorlatul, amely az ő lelkének is legszebb megnyilatkozása volt, tudniillik a szeretetet, az egyszerűséget és az alázatosságot. Hát ez nekem igen-igen tetszik, és a Szentnek nagy okosságát látom benne. Mert, ugyebár, a szeretetről azt mondják, hogy a legmagasabb erény, az alázatosságról pedig, hogy a legmélyebb. Az egyszerűség pedig ezt a két ellentétet összeköti egymással és teszi, hogy a kedves nővérek se a józan ész és az emberi erő határain túl ne ragadtassák magukat az önfeláldozásban, viszont, hogy csupa alázatosságból ne tartsák magukat képtelennek arra a sok szép és igazán nagy tapasztalatot és felelősséget igénylő munkára, amelyre hivatva vannak, hanem egyszerűen, nyugodtan csakis Istenre vetett tekintettel haladjanak a legrövidebb és legbiztosabb úton céljuk felé. —

Nem tudtam, mit csodáljak inkább: a hölgy finom ítéletét, lelki képzettségét, avagy nagy jártasságát és lelkesedését, mellyel szent Vincéről beszélt. Nem is tudtam megállni, hogy meg ne kérdezzem, honnan tudja mindezeket?

— Honnan? — felelé, — hát onnan, hogy megszereztem magamnak szent Vince két kötetes eredeti életrajzát és ezt nem csak olvastam, hanem határozottan tanulmányoztam, sőt egyes részeket, melyekről

gondoltam, hogy hasznát vehetem, kívülről is betanultam. És mondhatom, hogy nagy lelki hasznomra volt és van. Mert szent Vince józansága a jámborságban, mértékletessége és tapintatossága a buzgóságban, megfontoltsága a vállalatokban, gyöngédséggel és szeretettel párosult erélye a lelkek irányításában, bátorsága, amellyel emberi félelem nélkül védte mindig az igaz ügyet, bölcsessége, mellyel mindig meg tudta válogatni céljához a legalkalmasabb eszközt, időt és személyeket, aprólékos előírásai a szegények szolgálatára vonatkozólag, stb. stb., mind olyan határozott életirányt állított elém, s annyira vonzóvá tette nekem a lelki életet, hogy őszintén mondhatom, más lelki könyvet nem is igen tudok olvasni. Sőt, ha szabad így kifejeznem magamat, ha itt-ott egy kis lelki csömört kapok, — hiszen tetszik tudni, amint a gyomrát elrontja az ember, úgy egy kis ügyetlenséggel a lelkében is okozhat émelygést, — hát mondom, ilyen hangulatban az én szent Vince könyvem a legjobb orvosság. Egy-két szakasz valamelyik oktatásból a maga egészséges egyszerűségében, és én rövid idő alatt rendben vagyok.

— De már most, ha nem veszi rossz néven, kedves nővér, én is tennék egy tapintatlan kérdést. Nem lesznek büszkéek a kedves nővérek, amiatt, hogy a világ alapítójukat, sőt magukat a kedves nővéreket is annyira magasztalja? Én legalább nagyon sokszor hallok ilyen dicséreteket és magam is kontrázok hozzá, amikor csak szerét ejthetem. De a kedves nővérekre milyen hatással van ez?

— Milyen hatással? — Hát bizony, őszintén megvallva, nem élvezhetjük a dicséreteket úgy, amint szeretnők; mert kérem, bizony mi is emberek vagyunk és sokkal jobban érezzük gyarlóságunkat, fogyatékoságunkat, hogysem valamit beképzeltetnénk magunk-

nak. Sőt, minél jobban dicsérnek, annál nagyobb a megszegyenülésünk, mert érezzük, hogy milyen messze vagyunk attól, amit az emberek rólunk tartanak. Hogy pedig Alapítónkra miért nem vagyunk büszkéek, az onnan van, mert nagy alázatosságában szigorúan lelkünkre kötötte, hogy minden szerzet között a legutolsóknak tartsuk magunkat.

Az igazi okot azonban világerő sem mondhattam meg. Hogy én, és talán magyarországi nővéreink nagy része, még igen kevésbé érdeklődünk szent Vincénk iránt. Hogy konferenciáit csak szokásból és unalommal hallgatjuk évről-évre, anélkül, hogy fölismernők, hogy ez a nekünk való lelki kenyér és sokkal szívesebben olvassuk Alacoque Margit, szent Ferenc, vagy más édesebb szentek könyveit, mert szent Vince „száraz”. Hogy nagyobb áhítattal vonzódnak akármilyen más szenthez, mint saját édes alapító Atyánkhoz. És ő szomorúság! — alig merem kimondani, — hogy nem fohászok hozzá, csak azért, mert félek, hogy megaláztatást küld rám! — Nem, nem, ezt nem mondhattam hangosan. Ez csak egy pillanat alatt villámlott végig agyamon, szégyen, bánat, megalázódás és más hasonló kellemetlen vegyes érzelmek között, hogy egy világitól kell megtanulnom szent Vincéért lelkesülni és reá büszkének lenni. Alig vártam, hogy kiszálljunk és egyedül maradhassak gondolataimmal. Szívélyesen búcsuztunk el egymástól, anélkül, hogy kedves útitársam csak sejtette volna is, hogy milyen konferenciát tartott ő most szent Vince leányának. Hazaérve első dolgom volt, hogy megköszönjem a jó Istennek a hatalmas leckét, és azóta nagyon-nagyon szeretem szent Vincét.

Gondolatok a fogalmazás tanításáról.

(Folytatás.)

Mikor jó az írásbeli dolgozatok tétele?

A fogalmazás lényegéből következik, hogy mindazon témák jók, melyekről a gyermeknek vannak gondolatai, melyek ismerete és tapasztalása körébe vágnak.

Ellenkezőleg, ha olyan témát kap, mit nem ismer, vagy csak egy-két szállongó gondolata van róla, akkor az írásnál kétféle nehézséggel kell megküzdenie: először gondolatokat keres, másodsor, a gondolatokhoz megfelelő kifejezéseket. Létrejönnek a korcszülött mondatok, melyekről néhány írka minden évben tanusodik. Pl. Michel Angelo legnevezetesebb műve: Donatello lovas szobra II. Szilveszter pápa sírján. E mondatnak egyetlen szavával sines tisztában a gyermek, mert Donatellót, mint művészt, lovasszobornak képzeli II. Szilveszter sírján, pedig II. Gyula pápát kellene említeni. Különbben kevés stílusképző erejük van a nehezebb történelmi reprodukcióknak, mert a tanuló minden alakítás nélkül leírja, amit tanult s a legtöbb írkában egyetlen új gondolattal sem találkozunk.

A miniszteri rendelet világosan megjelöli osztályonként a dolgozatok célját és körét. A polgári iskola I. osztályában a természetes cél a helyesírás elsajátítása, de egyszersmind fogalmaznak is rövidebb történeteket az olvasmányokkal kapcsolatban, ami egyszerű reprodukcióknak nevezhető s a fogalmazás mindig közösen történik. Év vége felé írhatnak oly tárgyról is, mit közösen szemlélttek vagy megfigyeltek. Ily módon haladunk a II. osztályban is, csak a közös szerkesztés a reprodukcióknál elmarad, a fogalmazást nagyobb

mértékben gyakoroljuk s megkezdjük a hosszabb történeteknek rövidítését s a közösen szemlélt tárgyaknak pontos leírását. Ez a két dolog a III. osztályba is átnyúlik. A III., de főleg a IV. osztályban lép előtérbe a tudatosabb fogalmazás. Itt már a szép, kellemes előadásra is súlyt helyezünk.

A rendelet itt is határozott utasításokat ad, én csak egy-két pontját szándékozom kiemelni s egy rövid gondolatot szeretnék még fölvetni, mellyel több értekezésben találkoztam.

Vannak, kik a stílusbeli fejletlenség okát abban találják, hogy még a magasabb osztályokban is nagyon sok az egyszerű átírás, prózábatétel, reprodukálás, s kevés oly tétel van, mely megfigyelésre hívja föl a tanulót.

Mindnyájan tudjuk, hogy a gyermek kitűnő megfigyelő, fantáziája élénk, s ha alkalma van, alkot kedve is fölébred. Azért adjunk föl olyan tételt is, melyet a valóságból, a gyermek jól ismert környezetéből veszünk. Felhozzák, hogy Franciaországban, a tiszta, világos stílus hazájában ilyenmű tételek a középiskola alsó 4. osztályában is napirenden vannak.

Pl. Egy hideg téli nap. Az utca képe karácsonykor vagy újévkor. Beszéljen el egy eseményt, amikor nagyon félt. Kedves szórakozásom. Elemezze azokat az örömeket, melyeket az illető szórakozás nyújt. Mi szeretne lenni, önálló falusi asszony vagy városi eseléd? Keressék meg a hibákat a következő mondatokban. A visszatérés benyomásai, midőn a tanuló karácsonykor hazamegy. A gesztenyeárus. Itt a gyermek kénytelen megfigyelni, mit tesz az árusnő, hogy viselkedik a vevőkkel szemben. A IV. (felsőbb) osztályban pedig ezeket iratták: Költőink sírjai a Kerepesi temetőben. Karácsonyi emlékeim. Egy fenséges látvány leírása.

Alkalmas tételeket nyújt az állat- és növényvilág is a megfigyelésre, csak arra ügyeljünk, hogy ne adjuk fel általánosságban, hanem lehetőleg egyedről irassunk. Pl. Az én kis kutyám. Az én virágaim. Esetleg: Iskolaszobánk virágai. Ezen témákból egyszerre mindig többet kell kitűznünk, hogy a gyermek olyat választhasson, mi egyéniségének legjobban megfelel. E tételek jogosultságát támogatja az a körülmény, hogy az élet is oly helyzeteket ad, midőn az embernek azt kell leírnia, amit látott, hallott, megfigyelt, átélt, s amit ezek lelkében ébresztettek. Kísérletet tettem ilyen tétellel. A tanulók leírták, mit tettek és mit éreztek a tízperci szünetben az első hóeséskor. A legtöbb leány igazi örömmel dolgozott, sőt még azt is kérték, hogy otthon készíthessék el dolgozatukat, pedig jegyre nem számíthattak, mert csak a házi füzetbe írták.

A III. és IV. osztályban hálás témául kínálkozik a mondottakon kívül a helyi mondáknak, tipikus jeleneteknek, történelmi nevezetességeknek önállóbb elbeszélése, leírása. Bemutathatjuk képen az egri nők dícsőséges harcát, Zrínyi Péter utolsó találkozását Frangepánnal. A Zrínyiek szomorúan lelkesítő történetéről úgy is hallott már a gyermek, s a képhez fűzheti elmélkedéseit. Magyar szent Erzsébet képét ábrázoló kép szintén kedves témát nyújthat.

Talán fölösleges is említenem, hogy a tételek még nagyban szaporíthatók; én csak a főbbeket említettem.

Összevetve a mondottakat, arra a meggyőződésre jutunk, hogy a fogalmazás tanításában első és főszerepet játssza a nyelvi óra, csak másodsorban jöhetnek be az írásbeli dolgozat; következőképpen nem az tanítja legjobban a magyar nyelvet, aki legtöbbet javít s legtöbb vörös tintát fogyaszt, hanem aki úgy tudja előkészíteni tanítványait a dolgozat írására, hogy

ezek a tárgy lényegét kevés hibával, vagy lehetőleg hiba nélkül írják meg.

Törekedjünk erre az ideális állapotra, s biztos, hogy javulást, haladást tapasztalunk.

Tanítási vázlat.

Fogalmazás a népiskola IV. osztályában.

Tétel: Az én javaim.

(Olvasmány alapján.)

Előkészülésem szempontjai:

A *tantervi Utasítás* értelmében együttesen fejlesztem a gondolkodást, az élőbeszédet és az írásbeli fogalmazást. Ezzel hozzászoktatom a tanulót, hogy úgy írjon, amint beszél: helyesen, természetesen és egyszerűen, kerülve minden mesterkéltséget kifejezést.

E fokon már *nagyobb egészlet* fogalmazatok, mely részekből áll (legtöbbször, különösen eleinte, két részből) s így a tagozás, a szerkesztés munkájába vezetem be a tanulót. Ehhez az alapot már előzőleg is előkészítettem egyes olvasmányok tárgyalásánál és szerkesztési elemzésénél. Tehát most már nem egészen új dolog számukra, hogy a gondolkodásban bizonyos rendet, logikai egymásutánt kell tartanunk.

Ezen az alapon első dolgom az lesz, hogy „Az ember javai” című olvasmány (Weszely, Magyar nyelvi gyakorlókönyv IV. oszt. számára) felidézésével megfelelő gondolatkörbe helyezem tanítványaimat s megjelölöm a tételt: *Most majd leírjuk, milyen javaitok vannak nektek.* Ez konkrét tárgy s a gyermek tapasztalatköréből van véve, azért bizonyára meg lesz hozzá

a szükséges hangulat és érdeklődés. — Ezután tervszerűen vezetett beszélgetéssel, rávezető kérdésekkel (szóbeli fogalmazás) *össze gyűjtjük* a leírni való anyagot, majd megállapítjuk a *sorrendet* és végre mondatról-mondatra közösen *megfogalmazzuk*.

Nagy gondot fordítok arra, hogy a mondatok szerkesztésében és egymáshoz való fűzésében valamennyien közreműködjenek. Mert ha ebben némi gyakorlottságra tettek szert, biztos alapot kaptak önálló fogalmazáshoz.

A tanítás menete.

A) ELŐKÉSZÍTÉS.

1. Kapcsoló ismétlés: Felidézem: „Az ember javai” című olvasmányt. — Miről olvastunk a múlt órán? — Milyen javai vannak az embernek? — Melyek anyagi, melyek szellemi javai? — Mely javak értékesebbek? — Miért?

2. Célkitűzés: Most majd arról írunk, milyen javaitok vannak nektek.

B) TÁRGYALÁS.

I. Szóbeli fogalmazás keretében *össze gyűjtjük* az anyagot s megállapítjuk a sorrendet. — *Részletcélkitűzés*: Most előbb elmondjátok! — Először elsorolatom, aztán rendezem; az egyes részek végén újból tudatossá teszem, miről beszéltünk, és emlékeztetőül a táblára jegyzem, így:

Az én javaim.

1. Melyek? — Anyagi. — Kitől? — Hála.

2. Egészség. — Törekvés szellemi javakra. — Ezekkel megszerezhetem az anyagiakat is.

II. Írásbeli fogalmazás. — Ilyenféle ösztönző kérdésekkel irányítom a gyermekek munkáját: Mi lesz dolgozatunk címe? — Te mit gondolsz? Melyik

jobb? — Miről írunk először, nézzük csak a táblát! hogy tudnád? — Ez is jó, csak hogy nem egészen. Mi a hibája? — Melyiket tartjuk meg? — Ezt leírjuk! — Mire kell vigyáznunk? — Helyesírás szempontjából röviden megbeszélem és lediktálom, aztán tovább haladunk. Természetesen a mondatfűzésre, a mondatok egymásutánjára is ügyelek és irányítok: Mondhatjuk így? Olvassuk csak el az utolsó mondatot! stb.

Az egész fogalmazvány körülbelül így alakul:

Az én javaim.

Nekem könyveim, írószereim, ruháim és játékszereim vannak. Ezek az én anyagi javaim. Mindezeket jó szüleimtől kaptam, kik sokat fáradnak, dolgoznak értem. A jó Isten áldja meg őket ezerszeresen!

Nagy javam az egészség is, továbbá testi, lelki erő. Tudok tanulni, dolgozni, imádkozni. Sok szellemi kincset szerezhetek: jóságot, tudást, ügyességet. Ezek segítségével majd egykor anyagi javaimat is magam szerzem. A becsületes iparkodást megáldja a jó Isten.

C) BEFEJEZÉS. Elolvassuk kis fogalmazványunkat.

Földrajzi tanfolyam.

Az Olt vidéke.

(Folytatás.)

Tegyünk különbséget a havasi és a lapályon fekvő román falu között. A havasi falu gyakran 2-3 mértföldnyi területen fekszik, mert messze szétszórt egyes házakból és házcsoportokból áll. Utcái természetesen az ilyen falunak nincsenek. A lapályokon fekvő falvak képe egészen más. A házak egy tömegben, illetőleg sorokban vannak s ha nem is szép szabályos utcák,

mint a szászoknál, de legalább szélesebb utak huzódnak a falun végig. Az út és a házak között gyakran kis virágos kert terül el.

Nézzük most a románok *ruházatát, viseletét*. A román nép gyapjú és vászon ruházatát általában maga készíti a maga szőttéből. Szegény és gazdag, úr és szolga viseletben egy; csupán az anyag finomsága különbözteti meg az urat a szolgától. A férfiak nyáron át széles karimájú kalapot, télen sapkát, havasi vidéken még nyáron is báránybőr kucsmát hordanak. Fehér, térdig érő bő vászon vagy gyolesingükre magyarosan kizsinórozott lájbit vesznek. Erre téli időben zeke jön. Szűkebb vagy ritkán bővebb fehér daróc vagy vászon nadrág, ritkábban csizma, többnyire bocskor egészíti ki öltözetüket. — A nők viselete izléses. Szép fehér varrott ingükre a derékhoz simuló posztóból, bőrből vagy bársonyból készült s kizsinórozott és gyönggyel kivarrott mellényt veszik. A szoknya fölött a színes, rojtos kötény, — melyet rendszeren kettősével: elül és hátul is viselnek, — elmaradhatatlan ruhadarab. Fejükön kendőt s némely vidéken a kendő fölött még szalmakalapot is hordanak nyáron át. Szintén bocskor, ritkábban cipő vagy csizma a lábbelijük. Különösen a fiatalság sokat ad a díszes, élénk színű, hímzett, kivarrott öltözékre s a különböző nagyságu arany- és ezüst pénzekből álló nyakékre. A legények kalapjukon, kucsmájukon virágbokrélát, gyöngyökkel kirakott szalagot, keskeny fekete vagy aranyzsinórt viselnek, hátul lelógó bojtokkal. Nagyon kedveli a román férfi a vállig lelógó, hosszú hajat. A leányok hajukat egy vagy két fonatban leeresztve, az a szonyok kontyba csavarva s kendővel bekötve viselik.

Beszéljünk most arról, hogy mivel *foglalkoznak* a románok. Láttuk előbb, hogy a havasok közt élő románok kedvenc- és főfoglalkozása a *juh pásztorság*.

A férfiak pásztorkodnak, a nők feladata a tej feldolgozása. Más erdős és havasi vidéket járva be, szénegézőkkel, favágókkal találkozunk. Amott *szurkot főznek*, másutt *faedényeket készítenek*, s messze vidékre eljárva kereskednek vele. *Bányavidékeken a munkások* nagy része román. Hát a síkságon lakó románok vajjon mire használják azt a termékeny földet? A *földmívelés* mellett a bortermő vidékeken *szőlőmíveléssel és gyümölcsstermesztéssel* is foglalkoznak. A román nő szívesen segít férjének, e mellett ellátja az egész családot ruhaneművel. Egyszerű szövőszékén minden szükséges fehérneműt, szőnyeget, terítőket, öveket, pokrócokat, tarisznyákat stb. állít elő.

Nézzük most a nép szívébe; ismerjük meg *természetét, szokásait, családi életét*. A román nép zárkózott, titkolódzó, egymás között összetartó, örömeiben, bánatában túlzásra hajló, bosszuálló, kevésigényű. Áldozni jótékony célra, — előttük ismeretlen dolog; egyháznak, papnak azonban még az íngét is odaadja. A 48-as évek előtt minden adótól való fölmentésük, az ingyen legelő, a szabad kereskedés annyira gazdaggá tette egyik-másik helyen a románokat (pl. a Bárcaságban), hogy a magyarságot túlszárnyalták, sőt a szászokkal is kezdenek versenyezni. Fajához, nyelvéhez, vallásához, viseletéhez, szokásaihoz, hagyományaihoz erősen ragaszkodik a román. A magyarsághoz az összes nemzetiségek közül legkevésbé az oláhság simul. Főleg két egyház hívei: a nagyobb rész a görög katolikus egyházhoz tartozik. Inkább *babonás*, mint vallásos. Egyetlen nemzetiségünknel sem találunk annyi babonás hiedelmet, mint náluk. Így sok helyen pénteken nem fésülködnek, nem söpörnek, mert szent Péntek fő- és szemfájással verné meg őket. Szent György napkor az ablakokra töviságot tesznek a rossz

szellemek ellen. A kakuk szólásából gazdagságot, hosszú életet jövendőnek. Ha a holló káromva repül a falu fölött, döghalált jövendő. A juhok közt fenni, farkasról beszélni nem jó. Kis gyermek első fürdőtéskor ezüstpénzt dobnak a fürdővízbe, hogy a gyermek jövendő napjai fehérek (boldogok) legyenek. Hát még milyen érdekesek temetési szertartásaik! A ravatalon a fej mellett gyertya ég, melyet a temetés alkalmával a koporsó előtt visz egy ember és amely — szerintük — nemcsak a mennybe vezető utat mutatja meg, hanem a halott összes bűneit elégeti. Dél előtt ritkán temetnek, általában délután, és pedig napnyugta felé. Azt hiszik, hogy ilyenkor az elhunyt lelke könnyebben föl tud kapaszkodni a Nap szekerén. Ha dél előtt temetnék, úgy a lélek könnyen lecsúszik a fölkapaszkodás alkalmával, s ez esetben visszakerül a földre, vagy pedig eltéved a lélek s ekkor is a boszorkányok, rossz szellemek hatalmába kerül. A temetőben a sírhelyet egyes vidékeken a rokonok ássák meg úgy, hogy abba a halott lábaival kelet, fejjel nyugat felé kerüljön, hogy lássa a felkelő Napot. Elföldelés előtt a jelenlevők pénzdarabokat dobnak a koporsóra s még előbb is tesznek a koporsóba pénzdarabokat, hogy a halott átkelhessen a mennybevezető út vámszedő helyein. A koporsóba különben odahelyezik még a halott valamely volt kedves tárgyát: botját, melyre esetleg védekezéskor szüksége lesz, kendőjét, a juhász mellé furulyáját, melynek hangja mellett nem érzi a hosszú út fáradságait. Gyertyát adnak melléje, hogy világot gyűjthasson a sötétebb helyeken.

Hogy kedvenc tárgyait a sírba magával viheti, nem speciális oláh szokás; ősi közös jellemvonása ez a műveltség egy bizonyos fokán álló népeknek. A dolog lényege az, hogy a hátramaradtak a halottnak erkölcsi szükségleteiben segédkezni akarnak.

Az erdélyi oláhság nem engedi *éhesen* útjára a halottat. Rögtön a halál bekövetkezte után egy bögreben vizet tesz ki az ablakba és arra frissen sült cipót, hogy a lélek táplálkozhassék; mert hisznek ugyan a lélek halhatatlanságában, de olyformán, hogy a testtől elvált lélek hosszabb-rövidebb ideig bolyong a földön. Ugyanezt a célt szolgálja a koporsóba, másutt a sírba helyezett étel. Nézzétek csak, ezen a képen látható is az a bögre, amelyből az elhunyt lelke táplálkozott. Nem fizikailag, csak képzeletileg eszik a lélek a neki szánt ételből. Az ételnek csak esszenciáját vonja ki, a lényeges, anyagtalan részét fogyasztja el, az anyagi maradékot az élők eszik meg. A lelkek jóllakhatnak a hús gőzével is. Fenyőágot is láthatunk e képen a kereszt mellett. Mit jelent? Oláh temetőben járkálva, könnyen fölismerhetjük a hajadon vagy legény sírját a halottas fenyőről. 3-6 méter magas lucfenyő ez, melyet elkerülnek a rossz szellemek; ezért jelöli az oláhság ez áldott fával a fiatalok sírját.

Bámulatos igénytelenséget figyelhetünk meg életmódjában. A román paraszt átlag 200 napon bőjtől évente s ekkor legtöbbször tejneműt sem szabad ennie, csak kenyéren és vízen él. Máskor is sovány az eledele; kukorica-puliszka, babfőzelék, burgonya, hagyma, sajt, túró a rendes eledele.

Mivel az oláhság többféle népelemből olvadt össze, fajlag és néprajzilag nem egyöntetű nép. Főleg 2 csoportot említünk meg: a *móvokat* és *mokányokat*. A mókok főfészke Topánfalva (Torda-Aranyos vm.) környékén van, de kiterjednek Bihar, Arad, Alsó-Fehér, Torda-Aranyos és Kolozs megyékre is. Komolyak, zárkóztak, bizalmatlanok. Élelmes kereskedők, jeles famunkások; apró lovaikon abroncsokkal, fakannákkal messze földre eljárnak. A mokányok az Aranyos, Hes-

dát, Sára folyók völgyeiben laknak. Még műveletlenebbek és zárkózottabbak, mint a mócok. A férfiak, a mócoktól eltérőleg, ingüket az övön alul kieresztve viselik. Az 1848.-i szabadságharcban állati kegyetlenkedéseikkel szégyent hoztak az oláh névre. (Részletössze-foglalás a románokról.)

(Folytatjuk.)

VALAMI A HARMÓNÍUMRÓL.

(Folytatás.)

A német harmónium regiszterei a következők.

A. Hangzó regiszterek:

1. *Cor anglais* (olv. koranglé t. i. kürt, Horn) az alsó félre és *Flute* (olv. flüt t. i. fuvola, Flöte) a felső félre. 8 lábos regiszterpár, vagyis hangjainak magassága egybeesik a zongora megfelelő hangmagasságával. Ami hangjának színét illeti, úgy ez, különösen a 4. számúval egybekötve, a legkellemesebb, erőteljes és mégis lágy, ke-rek, telt hangú regiszter, mely legalkalmasabb az ének kíséretéhez.

2. *Bourdon* (olv. burdon vagy bordun, egy orgona-regiszter) alul és *Klarinette* (olv. klarinét, jól ismert fuvolaszerű hangszer) felül. Hangja 16 lábos, tehát egy oktávval mélyebb, mint az előbbi regiszter. Ha, különösen a 4. számúval összekötve, egy oktávval följebb használjuk, úgy 8 lábos regiszternek is beválik. Hangszíne fölötté nyomatékos erőteljes, és nagyon híven utánozza a klarinét hangját.

3. *Clairon* (olv. kleron t. i. magashangú trombita, Schalmei) alul és *Flageolet* (olv. flazsolé t. i. pikula, fuvolaféle hangszer, Piccolo) fölül. 4 lábos hang, tehát egy oktávval magasabb, mint az 1. számú regiszter. Ha a 2. számúval akarjuk használni, okvetlenül még egy 8 lábos regiszterpárt kell kihúzni „hangtöltő“-nek, mert a 2. a rendesnél mélyebb, a 3. a rendesnél magasabb s így a közép hangok kimaradásával űr támadna. Kitűnő fényes és mégsem túlerős hatású hangszínt ad a 3. és 4. regiszter összekötése.

4. *Basson* (olv. bászon t. i. bűgösip, Fagott) alul és *Hautbois* (olv. oboá t. i. pásztorsípnak nevezett magas hangú fuvola. Oboe) fölül. Ez is 8 lábos regiszterpár, mint az 1. számú, de kevésbé telt; inkább kissé éles, hegedűhöz hasonló vonós hang, egyike a legértékesebb változatoknak, mert úgy magában, mint bármely más regiszterrel kapcsolatban is jól használható.

5. *Subbas* (olv. szűbbas, közönséges orgonaregiszter) alul és *Musette* (olv. müzett t. i. duda, Gamba, Sackpfeife) felül. 16 lábos regiszterpár, úgy, mint a 2. számú, de nem olyan erős, mint az; inkább kissé éles, vonós hangszín. Amahhoz hasonlóan egy oktávval följebb játszva, 8 lábos regiszternek is használható.

6. *Cello Violoncello* (olv. Cselló v. violon-cselló t. i. gordonka, kishógó) alul és *Cremona* (olv. kremona t. i. szoprán hegedű, Violine) fölül. 8 lábos regiszterpár, igen kellemes hangú, amennyiben meglepő hű-séggel utánozza a két hegedű vonós színét..

7. *Voix humaine* (olv. voá ümén t. i. emberi hang) alul és *Voix céleste* (olv. voá széleszt t. i. mennyei hang) fölül. 8 lábos. Ugyanolyan jellegű, mint az 1. számú regiszter, csak nyelvecskéi vannak kissé más-képen hangolva, és így az 1. számúval együtthangzásban (a 7. számú az 1. számút is nyitja) sajátosság lebegő, komoly színezetet ad, mely az emberi hang rezgésére emlékeztet.

8. *Harpe éolienne* (olv. harp éolienn t. i. éolhárfa) 2 lábos fél játszma alul és *Baryton* (trombitaszerű hangszer) 32 lábos féljátszma fölül. Előbbi hasonlít kissé a 7. számúhoz, de még gyöngédebb és lágyabb, mint az. A Barytont többnyire csak akkor használják, ha a zenedarab dallama a basszusban halad, hogy a jobbkéznek ne kelljen a billentyűzet alsó felére átnyúlnia. Viszont ép ilyen célra szolgál a Harpe éolienne az alsó félen. Mindkét regiszter különben csak olyan harmóniumon célszerű, amelynek két manuálja (billentyűzete) van.

9. *Dolce* (olv. dolcese t. i. édes, közönséges orgona-regiszter) 4 vagy 8 lábos alul és *Fifre* (olv. ffr t. i. a Flageolet más elnevezése) 2 vagy 4 lábos fölül. A 3. számhoz hasonló, csak valamivel gyöngédebb és kellemesebb hang-zású regiszterpár.

B. Ezenkívül vannak még más regiszterek is, de ezek többnyire csak olyan tökéletes és nagyszabású harmóniumon fordulnak elő, aminő kedves nővéreink házaiban nem igen található; azért nem is említjük őket, hanem átterünk a **segédregiszterekre**. — Mint már följebb említettük, ezek nem változtatják a hang színezetét, hanem vagy erősítik, hosszabbítják, pontosabb, tisztább kifejezésre juttatják a hangot, vagy pedig több játszmának összekötését teszik kényelmesebbé. Kezdjük a német harmónium legfontosabbjával.

1. **Expression** (magyarul: kifejezés). A harmónium közepén elfelezi az egyenlő számozású regiszterpárokat. Mint neve is mondja, arravaló, hogy a játszásnak kifejezést adjon. Ez a kifejezés a levegő szabályozásával eszközölhető, mit az expression regiszter végez. Hogy hogyan megy végbe a levegő szabályozása a harmónium belsejében, arra most nem akarunk kitérni. Sokkal fontosabb kérdés ennél az expressionnal való bánásmód. Ez okozza a legtöbb nehézséget a gyakorlatlan játszóknak, s éppen ezért legtöbben nem is használják. Pedig csakis ennek segítségével lehet a hangerősséget észrevétlenül, fokozatosan módosítani, játszásunkba szívet, azaz érzést, áhítatot, vagy a zenedarab jellegének megfelelő hangulatot önteni. Sajnos, hogy ezt a tudományt papíroson nem taníthatjuk meg kedves nővéreinknek, kiknek erre szükségük volna, de annyit mondhatunk, hogy, mint mindenben, úgy itt is gyakorlat teszi a mestert. Főelv: bátorság és gyakorlat.

2. A **Forte** (erős) regiszter a hangok pusztá erősítésére szolgál. A szoprán félre szóló regiszter különösen értékes olyankor, ha egy szép dallamot akarunk jobban kiemelni. A kéz kimélésére a Forte regiszter feladatát teljesíti a billentyűzet alatt a jobb láb térdénél elhelyezett térdregiszter (Knieschweller), mely szintén erősítésre való.

3. **Sourdine** (olv. szurdin t. i. tompító) ellenkezője a Forte regiszternek, amennyiben a játszmaikat tompábbá, homályosabbakká teszi.

4. **Tremolo** (reszkető) a levegőt akadályozza, miáltal a hang reszketővé válik. Templomban nem használható, mert nem felel meg a helyzet komolyságának. Inkább szoba használatra való.

5. **Grand Jeu** (olv. gran zső t. i. teljes mű). Ez a regiszter az összes nyelvsorokat egyszerre szólaltatja meg. Használatával gyöngé regisztrálásnál (pl. Basson-Hautbois) a legfinomabb pianóból hirtelen fortissimóba, vagyis csöndes játszásból a legerősebbe lehet átesapni, s betolásával újra a csöndesbe visszatérni. Hogy a kéz ne legyen e miatt a játszásban zavarva, — annyival is inkább, minthogy a Grand jeu kihúzása meglehetősen nehéz. — ezen regiszter is át van szerkesztve a lábhoz és pedig a bal láb térdéhez, úgy, mint a Forte a jobb térdhez.

6. **Percussion** (olv. percüSSION t. i. kalapács-szerkezet) az alsó és felső félre. Ha ezt a regisztert kihúzzuk, a harmónium hangja a zongoráéhoz lesz hasonlónak, és mintegy kalapácsszerűen ütődnek le a billentyűk. Többnyire. — különösen régebbi gyártmányoknál — csak az 1. számú hangzó regiszternél érvényesül és gyors tempójú, zongoradarabszerű zeneművek lejátszásánál jut fontos szerepe. Templomi éneknél szintén nem használatos.

7. **Oktav-Koppel** (oktavkapcsoló) mindkét oldalon, lefelé, illetve fölfelé a megütött billentyű oktávját is megszólaltatja.

8. **Manual-Koppel** (billentyűzetkapcsoló) két vagy több billentyűzettel ellátott harmóniumon fordul elő; segítségével a felsőbb manual regiszterei az alsón is szólnak.

9. **Prolongement** (olv. prolonzsman t. i. hangnyújtó) a zongora pedáljához hasonló szerkezet; arra való, hogy a billentyű eleresztése után is tetszésszerűen erőségekben hangozzék valamelyik hang, sőt akkord.

(Folytatjuk.)

ELHÚNYT NŐVÉREINK.

12. *Gubucz Mária Krisztina nővérünk, meghalt Budapesten, a Ranolderintézetben, 1917. február 6.-án.*

Az augusztusi beömlözéskor kaptuk e kedves nővért a házi tisztsegekhez. De tisztelendő nővérünk mindjárt látta, hogy ez nagyon sok lesz neki, azért az ebéd-

lőtisztséget bízta reá. Csendes názareti egyszerűséggel teljesítette kötelességét. — Azonban már október vége felé feltűnően gyengélkedni kezdett és november közepe óta el sem hagyta a betegszobát. Betegségében is, úgy, mint életében, nagy egyszerűség jellemezte. Sohasem panaszkodott azért, hogy nem dolgozhat, vagy egyáltalán, hogy beteg. Tudta, hogy betegsége a halálba viszi, de ez a tudat nem zavarta meg, — pedig nagyon-nagyon szeretett volna élni és közénk jönni.

A szent szegénység gyakorlására szolgáló alkalmakat mindjárt észrevette. Így például, mikor a lábát bedörzsölték s véletlenül elfolyt a szesz, — mindjárt szólt, hogy kevesebbet vegyenek, mert minden cseppért kár. Az étel megválasztását mindig másra bízta. Ha ajánlottak neki valamit, kedves egyszerűséggel mondta: „Nem vagyok én ilyesmire hozzászokva.” Vagy máskor: „Mit szólna az édesanyám, ha hallaná, hogy válogatós vagyok.”

Halála előtti napon abba a kertbe kívánczolt, ahol csak kedvesnővérek vannak. Végre délután meg tudta mondani, hol van ez a kert: Pilisecabára gondolt. Azt remélte, hogy majd ott tavasszal meggyógyul. — Nagyon szerette az imádságot, mindig kérte, hogy előtte mondják el a társulati imákat. Ő maga is sokat fohász-kodott. Különösen ezt a fohászt szerette: *Mária segíts*. — Utolsó sóhaja is ez volt: *Szűz Anyám, segíts!* — A *Szűz Szülője* imádságot különös jókedvvel mondta mindig velünk. — Igen sokat szenvedett, az utolsó negyed-órája azonban csendes és nagyon nyugodt volt. Igazában elszenderült az Úrban. Az Úr Jézus átültette kis liliumát a mennyei virágokertbe.

Szép bizonyosságot tett róla a kezelő orvos úr tisztelendő nővérünknek, amikor a kedves halottat nézte: „Jó betegem volt, sohasem panaszkodott. Nem voltak

kívánságai; mindennel megelégedett.“ — Mi nővérek is sokszor megemlékezünk róla s szeretettel mondjuk el egymásnak, ami épületeset rajta észrevettünk. És mondjuk szent Vincével: *Jó Istenünk intézkedéséből abban a szerencsében és vigasztalásban részesültünk, hogy közöttünk halt meg. Legyen ezért áldott az Úr neve mindörökké.* (Konf. I. 203.)

*13. Benedikovics Borbála Cölesztina nővérünk,
meghalt Pilisecabán, 1917. április 26.-án.*

Szegény jó Cölesztina nővérünket joggal szent Lidvinához hasonlíthatjuk. Bár szenvedése nem tartott annyi esztendeig, mint e nagy szenté, de sokféleségében és hevességében megközelítette az övét, s ha szabad állítanunk, talán türelme, s kínjai közepette megőrzött vidámsága is sokban reá emlékeztetett.

E szegény nővér már éveken át heves rheomatikus fájdalmakat szenvedett, s ez végre idegbénulásba ment át. Tevékeny élethez szokott, munkás természeténél fogva nem igen vette figyelembe baját; midőn azonban nagyobb mértékben lépett föl, minden lehető elkövetett, hogy tagjainak épségét visszaszerezze, nem riadván vissza a legfájdalmasabb gyógykezeléstől sem.

De hasztalan; a legügyesebb tanárok, a leghathatósabb fürdők sem tudták bajának továbbfejlődését megakadályozni. A főváros egyik hírneves egyetemi tanára szomorúan tekintett reá s az őt kísérő nővérhez fordulva, így szólt: „Sajnos, itt már nem segíthetünk. De bámulom e nővér nyájas tekintetét, mert szinte képzelenség ez, ha lábait nézem.”

Ezek után a kedves elüljárók Pilisecabára helyezték őt, ahol folytatta épületes, türelmes viselkedését. Közel egy éve már, hogy oda jött, s ez egész idő alatt mindíg az ágyhoz volt szögezve. Ott is minden percet

fölhasznált, s míg kezeit használhatta, mindig dolgozgatott. Mikor már erről is le kellett mondania, akkor mint egy angyal, úgy feküdt ott, minden legcekélyebb szeretetszolgálatért hálálkodva. Bár az Úr Jézus minden nap fölkereste őt betegágyán s erőt adott neki a kínos szenvedések türelmes elviselésére, azért mégis nagyon fájt lelkének, hogy szentélyében nem keresheti fel őt. De a jó Jézus ezen örömet is megszerezte neki; nővéreinek ugyanis elpanaszolta szíve ezen fájdomlát, s az túlható kocsit szerzett számára. Ki írhatná le örömeit! Mikor a szentségi Jézus elé került, sűrű könnyek omlottak beteg arcáról s csak nehezen tudott megválni a drága helytől, hol szíve szeretetének egyedüli tárgya honol.

Azonban ezen örömeről is nemsokára le kellett mondania. Teste feloszlásnak indult, s így lehetetlen volt őt kínjai helyéről más helyzetbe tenni. Ezen kimondhatatlan fájdalokat is türelemmel viselte. Ha szétfosló testének sebeit kötözték, ajkairól, — miként szenvedő Üdvözítőnkéről olvassuk, — csak halk jajszó lebbent el; s mikor kimerüléséből magához tért, első szava gondos, szerető ápolójához a hála szava volt. Ezen nagy lelkierőt a mindennapi szentáldozásból merítette, amelyre mindig nagy bensőségge készült. Az utolsó hetekben, amikor táplálékát már csak egy-egy kanál tej vagy víz képeszte, éjjel után a világért sem enyhítette volna már kiszáradt nyelvét egy csepp vízzel; ha nyujtani akarták neki, mindjárt kérdezte, lehet-e még? Ezért meg is jutalmazta az édes Jézus azzal, hogy még halála reggelén is betért szívébe.

Megható volt állandó egyesülése az édes Jézussal; amíg beszélni tudott, — ha valaki hozzá jött — mindig kérte, hogy imádkozzék elő. Különösen szerette az imákat a jó halál kegyelméért. Ágya függönyére szent

József halálát ábrázoló képet függesztetett. Halála napján, mikor beszélni már nem tudott, és csupán jobb kezét tudta megmozdítani, szemét állandóan e képre irányította, s kezével is reá mutatott. A nővérek felváltva egész nap ágya mellett imádkoztak. 6 óraker arca elváltozott és igen fájdalmas kifejezést vett föl. Ekkor elimádkozták a haldoklók imáit, utána a rózsafüzért, befejezésül egy följajnló imát szent József tiszteletére. Mikor elhangzott az *Amen*, a kedves haldokló fölemelte szemét, azután lehúnyta örökre. A szenvedések által megtisztult és megszentelt lelke pedig elszállt égi Jegyesehez, hogy elvegye jutalmát. Lelkiatyja ezt mondta róla: „Isten előtt merem reményleni, hogy e jó lélek türelmesen viselt szenvedései által elkerülte a tisztító tűz lángjait.“ Adná a jóságos Isten, hogy úgy legyen; mindamellet ne szünjünk meg imádkozni kedves elhunytjainkért! Nyugodjanak békességben!

BENJAMIN TESTVÉRE.

A visszatérés.

Két hónapot töltöttünk már otthonunktól távol, s bizony már mi is szerettünk volna visszatérni kis kórházunkba, kivált, mikor láttuk, hogy ismerőseink is lassankint visszazárlingóznak elhagyott fészükbe. A közeli veszedelem elmúlt, s végre meg is jött sürgönyileg a váravárt meghívó. Egy egész kocsit kaptunk újból málhánk részére, s másodsor is csomagoltunk, de ez örvendetesebb volt az elsőnél. A rengeteg utas között bizonyára nem kaptunk volna ülőhelyet, ha egyik ismerős kalauz már jó előre nem biztosított volna részünkre egy fél fülkét, ahol békén maradhattunk

az egész idő alatt, esti 10 órától, másnap esti 5 óráig, amikor megérkeztünk Piskire.

Azt reméltük, hogy a málhánkat tartalmazó teherkocsi is velünk együtt érkezik meg, pedig nem úgy volt, sőt a kórház egész felszerelése is késett; így a négy fáradt utast csak az üres falak várták, s azok is oly állapotban, mely nagyon is magán viselte az ott tanyászó katonaság nyomait. Plébános urunk fogadott az állomáson s nagyon megszánt minket; felajánlotta egyik szobáját, de mint mondotta, ágyneműje neki sincs, mert mind elküldte a menekülőkkel. Megköszöntük jószágát, de nem fogadtuk el, azon reményben, hogy majd csak összeállítunk magunknak valamit, amin megháhatunk.

Jó hideg volt már ekkor, november 7.-én érkeztünk. Szomorúan néztük az üres falakat, s mást nem tehetvén, legalább jól befűtöttünk. Plébános urunk a káplán úr segítségével egymásután négy dívánt cipelt át hozzánk, hogy legyen mire feküdnünk, főorvos urunk pedig egy pokrócot adott, mert magának sem volt semmije. Lepihentünk, de a hideg miatt nem tudtunk elaludni. Szentruhánkkal takaródtunk, főkötőt pedig színes törülközőből meg fehér ujjasokból csináltunk.

Másnap meg-megszólítottunk egy-egy jó ismerőst, takarót, párnát kérve tőlük. Szívesen hoztak, amit adni tudtak, színes abroszokba kötve. Ezeknek örültünk legjobban, mert fejünkre kötve, éjjel jó melegen tartott.

Annyira bíztunk volt abban, hogy a holmi velünk együtt érkezik meg, hogy kis úti elemózián kívül éppen semmit sem tartottunk magunknál. Legnagyobb bajunk az volt, hogy a hideg lakásban mindannyian náthát kaptunk, s nem volt második zsebkendőnk sem! Így nélkülöztünk sok aggodalom és utánjárás között

teljes 10 napon át, még élelmiszerünk sem volt, mert a velünk volt csekély készlet alig tartott három napig, Piskin pedig semmi sem volt kapható. Attól is nagyon féltünk, hogy útközben feltörik málhakocsinkat, mert ezekben a zavaros időkben nagyon gyakori volt az ilyesmi. Kilencedet tartottunk tehát Mindenszentek tiszteletére, hogy védjék meg és hozzák haza holminkat, s nem hiába. Körsüggönyt bocsátván ki az összes állomásokra, a 10. napon végre szerencsésen megérkezett, minden bántódás nélkül.

Újra berendezkedtünk, s megkezdettük régi munkáinkat és életmódunkat, azzal a különbséggel, hogy nagyon nehéz most a megélhetés és a kórház ellátása, amennyiben alig kaphatunk itt valamit, hozatni pedig nem szabad, de nem is tanácsos, mert elvész. Szívesen viselünk azonban minden nehézséget, csak a mégegyszeri meneküléstől mentsen meg a jó Isten! A visszamenekülés azonban rosszabb volt a menekülésnél; azért ajánlom a kedves csiksomlyói bajtársaknak, hogy feledjék el menekülésük keserveit, s készüljenek a visszatérésre, amelynek nehézségein ők még át nem estek.“

Eddig a kedves nővérek jelentése. Ők persze nem tudják még eddig s többi kedves olvasóink sem, hogy már ez is megtörtént, s hogy azok még náluknál is rosszabbul jártak, amennyiben még a pusztá falakat sem üdvözölhették régi otthonukban; a porosz katonaság kórháza telepedett ugyanis oda, s eszébe sem jut, hogy visszaadja az épületet jogos lakóinak. Az esperes úr könyörült meg rajtuk, s átengedte szép nagy házának egyik szárnyépületét a 6 nővér és 60 gyermek részére. Ez utóbbiak minden bútort nélkülöztek, s csupán a padlóra hintett szalmán háltak mindaddig, míg a Budapestről sürgönyileg megrendelt szalmazsákok meg nem érkeztek. Leginkább a nagy kert megmunkálása céljából tértek vissza, hogy az ottani hosszú tél-

ben legyen majd miből élniök. Talán majd ismét közölnék egyetmást változatos, háborús élményeikből, ha a legsürgősebb kertimunkák kis időt engednek erre.

HÁBORÚS INSÉG ÉS NYOMOR.

Kedves Központi Lap!

Most, hogy először írok neked, kissé összeszorul a szívem, mert nem vagyok született író; ne is várj tőlem sokat, mert csak egyszerű nyelvezettel mondom el gondolataimat. Szeretném veled megosztani boldogságunkat, örömünket, mely a szegények istápolása nyomán lelkünket eltölti. Bizonyára ismeretes előtted a nyomor és éhínség, meg sok más mindenféle baj, amely a háború következtében szoros élettársul szegődött a szegényekhez. — Ha nem untallak, kis Lapocskám, úgy elmondok egyet-mást abból, amit a szegények látogatásakor láttam, hallottam.

Nem régiben, — hideg volt még — papot hívtak egy 84 éves bácsihoz. Az öregséggel járó gyengeség, de méginkább a szenvedett sok nélkülözés szögezte ágyhoz az öreget. A tiszt. úr tett rá figyelmessé, kérte, hogy látogassuk meg szegényt, s — ha lehetséges, — vigyünk neki tiszta fehérneműt. Egyidejűleg átadott 15 K-t, amit a püspök úrtól kapott a szegények gyámolítására.

Csakhamar egy szegényes esztergályos műhelyben voltunk. Két sápadt, kiaszott arcú ember dolgozott. A beteg után kérdezősködve, a fiatalabb, — 56 éves — a következőket mondta: „Kedves nővérek, kérem, fölkelj; azt mondta, hogy segít kenyeret keresni. Nem tudom, mi lelte; mikor kigyóna magát, egészen jól lett s azt mondta: Édes fiam, adj egy darabka kenyeret! Persze, nagyon néztem; honnét vegyek

most kenyeret?! A zsidó drága pénzért sem ad. Hamarjában két pipaszárat találtam, azt cseréltem be egy darabka kenyérrel. Egy pipaszár megér 60-80 fillért; amit érte kaptam nem volt több 20 fillérenél.”

Eközben a még szegényesebb szobába értünk. Első gondolatunk ez volt: Itt, ebben a pizsokban volt ma az Úr Jézus! — „Már egy éve lesz, hogy meghalt a feleségem, — folytatta az előbbi beszédét — s azóta minden úgy van, ahogy a megboldogult hagyta. Nem törődik velünk senki! A padló, ágy- és ruhanemű a szennytől és pizsoktól már-már rohadni kezd. Enni egy héten egyszer eszünk; húst már egy éve nem is láttunk. Fűteni? Mivel, kérem alásan? Így voltunk egész télen ebben a roppant hidegben. Pedig ajtóablak betörve!”

Néhány vigasztaló szó kíséretében átadtuk a hozott fehérneműt és pénzt s megígértük, hogy meleg ételről is gondoskodunk. Sírtak örömükben. „Istenem! — szólt a beteg — mindig csak azért imádkoztam; ha az emberek elhagynak is, csak te ne hagyj magamra. S most a kedves nővérek jönnek hozzám! Honnan érdemeltem ezt?” —

Lám, a jó Isten övéinek gondját viseli, igaz az, hogy ahol legnagyobb a veszély, ott legközelebb a segély.

Kedves nővérünk nem egyszer kap levelet, amelyben ez is, az is könyörög segélyért. Előbb azonban mindig meggyőződünk róla, vajjon csakugyan rászorúl-e az illető a segélyre, nehogy esalókat és munkakerülőket támogassunk az igazi szegények rovására.

Így történt egy alkalommal, hogy egy hat apró gyermekkel megáldott nénihez is ellátogattunk. A kis néptömög mezítláb nyomorgott a kemény télen egy szegényes kis szobában, jobban mondva, vacokban. A szoba padlója göröngyös föld, ablaka akkora, mint

központiházunk ablakainak egy-egy táblája. Ez a kis lyuk egyben háló, ebédlő, nappali helyiség, főző- és mosókonyha, pince és ruhaszárító padlás.

Elképzelhető, milyen itt a levegő, s állandóan annyian e kis helyiségben! Ha van mivel, úgy fűtenek is, de ablakot sohase nyitnak, hogy a jó meleg ki ne menjen. Csak annyiban szellőződik, hogy ki-be járás közben kis levegő hatol be. Egész láplálékuk egy-egy összeégett kukorica-cipó vagy néhány megfagyott sült burgonya. És ezért a *jóságért* mekkora lármát és veszekedést csapnak az asztalnál! Az éjjelt 3-4 az egyetlen ágyban, a többiek kendőbe burkoltan, ülve töltik. — Ilyen és hasonló viszonyok között nevelkedik a jövő nemzedék!

Az utcán a gyermekek egész serege kísér. „Kedves nővérek, még csak hozzánk! Csak egy percre! Mi is szegények vagyunk.” — Egy családhoz készültünk, s mire ismét visszatérünk, 4-5 szegény családot is meglátogattunk, s egy-két jó szóval legalább lelki szegénységükön enyhítettünk. Otthon aztán elmondjuk a látottakat s együtt örvendezünk, hogy ismét felszáríthattunk egy-két könnyet. A magam részére azt a hasznos tanulságot vontam le e látogatásokból, hogy örökre elment a kedvem, hogy bármiben finnyás, válogatós legyek.

Ha szívesen veszed, legközelebb elmondom, milyen szép eredménnyel alakult meg nálunk a Zitta-mozgalom: „*Mindent a gyermekért!*” — s mily bőven részesülnek jótéteményeiben: naponkénti meleg ételben szegény iskolás gyermekeink. A közeli viszontlátás reményében szeretettel üdvözölnek velem együtt, nyitrai lelkes olvasóid.

Szünórák.

Rekvirálás.

A napokban két úr állított be intézetünkbe azzal a kijelentéssel, hogy: „vörös és sárga rezet jöttünk rekvirálni.” A portásnővér kissé nagyothall, s így nem jól értvén a vörös és sárga fém nevét, így sopánkodott: „Istenem; most még azt a kis vörös és sárga répánkat is elviszik!” — Az urak jót nevettek, de meg mi is, amikor meghallottuk ezt, a szünórában.

Kis belépési kaland.

Az 1885. év Úrnapja előtti napon egy kis jelölt felvételt kért s várva-várta az órát, amikor megtudja, hol töltheti próbaidejét. S hogy számára az idő gyorsabban teljék, — a nekünk, magyaroknak, oly kedvesen emlékezetes, — szénagyűjtéshez küldték őt is. Elképzelhetjük boldogságát: t. i. „a fehér bőbitásokkal” (szeminár nővérekkel) dolgozhatott.

A leáldozó nappal a mi kis jelöltünk boldogsága is eltűnt. Ugyanis amint tudomására jött, hogy Lankoviczra utazik még az este, hirtelen elszomorodott. Vajjon miért? Szegényke tót anyanyelvén kívül egyetlen idegen szót sem értett, de legkevésbé a német szót.

A jóságos Liebste Schw. Angela törülte le könnyeit, miközben egy kis cédulát nyomott kezébe. E néhány szó volt rajta: „Mein Herr! bitte, dass unsere Postulantin N. N. zu unseren Schwestern hinkomme.” — Elkísérték az állomásra és meghagyták neki, hogy a cédulát mutassa meg a kalauznak. Úgy is tett, de a kalauz mosolya kíváncsivá tette, hogy mi is lehet azon a cédulán írva. Megnézi azt is, meg a vasuti jegyet is, s ez utóbbin olvassa: Köflach.

Igen, ott fogok leszállni. Van egy ismerősöm, annak adom a cédulámat, ő majd elvezet a kedves nővérekhez.

Úgy is tett. Megmutatta itt is a kis írást, és kérte, hogy vezetné el őt valaki a zárdába. Egy kis fiúcska kíséretében el is indult. Útközben a fiú rámutatott egy épületre, s azt mondta, hogy az a zárda, de a nővérek nem ott laknak. A szegény leány nem akarta hinni, hogy ez nem a nővérek lakása, és azért nagy örömmel, — mint aki céljához ért, — becsöngetett. Esti fél 11 óra volt. Alázatos hangon könyörgött felvételért, természetesen tagadó választ kapott. Ekkor elővette céduláját, és azzal erősítette, hogy őt Grázból küldték ide a postulátba. „Igen, a nővérekhez,“ — volt a páter válasza, — „de nem hozzánk, a Ferencrendiekhez.“

Szegény kis kalandor búsan ment tovább, míg végre eljutott céljához. A kapuőr felvezette őt a nővérekhez, s hogy mekkorát dobbant a szíve, mikor megpillantott egy nővért, azt elképzelhetjük.

Másnap reggel érdeklődött a főtisztelendő quardián úr, hogy ki volt az a leányka, aki tegnap este erőnekejével náluk akart felvételt kérni.

A rituálé.

Szent Balázs napján nagyon hideg lévén, egyik házunkban a plébános azt mondta a nővéreknek, hogy 9 órakor majd a kápolnájukban osztja ki szent Balázs áldását. Hittan óra alatt a nővérhez fordul s kérdi: „Kedves nővér, van-e önöknél a házban rituálé?“ — „Nincs főtisztelendő úr, — válaszol a nővér, — de azt könnyen készíthetünk: majd összekötünk két gyertyát.“